

bune și, totuși, evident este că arta interpretativă depășește în calitate, de multe ori, gândirea repertorială. Aici se ivește punctul nevralgic, pe care numai un tratament curajos și adecvat îl poate elimina. Ar fi trist să se ajungă și în teatru la situația din cinematografie, unde, datorită scenariilor, unele producții, foarte multe producții, sînt slabe și neconvingătoare. În teatru mai avem un Shakespeare, să avem grijă să-l respectăm!

Dacă ar fi să recomandăm sincer publicului câteva spectacole, am avea ce recomanda și de unde alege. Pe lângă ce a dat Capitala, sînt, și în țară, multe reprezentații

demne de interes. Vin și ele, majoritatea, în Capitală, datorită turneeelor. Aceste turnee, e drept, se petrec în anonimat și au multe defecte de organizare. Aceasta-i altă problemă, ce ar merita să fie dezbătută de buna noastră gazdă, care este revista „Teatrul”. Și ar mai fi de discutat, tot aici: condiția criticului; necesitatea rubricii teatrale de opinie, aparținînd acestui „personaj”, de unii blamat; necesitatea spațiului tipografic și pentru cronica teatrală, nu numai pentru cea cinematografică; obligativitatea consemnării la zi, în presă și la televiziune, a vieții teatrale. Dar aceasta e altă problemă, destul de spinoasă.

■ VIRGIL MUNTEANU

Cîteva nemulțumiri

Brașov, un spectacol cu *Momente și schițe* la Timișoara, un *Conu Leonida...* ratat pe la Reșița, înseamnă mai nimic. Nu uitați *Occisio...* la Oradea, nu uitați *Jocul ielelor* la Timișoara și Iași, dar unde sînt *Apus de soare*, *Luceafărul*, *Răzvan și Vidra*, *Despot Vodă*? Cred că e limpede.

Nici dramaturgia dintre cele două războaie nu stă mai fericit. Am pomenit *Danton* și *Jocul ielelor*, mai pot adăuga *Gaițele*, *Confrăiții*, *Domnișoara Nastasia*, dar e destul?

Teatrele noastre privesc încă destul de miop către dramaturgia clasică universală. Desigur, se joacă Shakespeare; către sfîrșitul stagiunii, cine s-a grăbit a putut vedea un Racine, un Lope de Vega... Dar, unde sînt clasicii ruși, Ostrovski, Tolstoi, Turgheniev, Griboedov, unde sînt germanii Schiller și Goethe, francezii Corneille, Balzac, Musset? Nu uit ce s-a jucat, dar nu e prea puțin? Și iarăși mă gîndesc, în primul rînd, la Teatrele Naționale, la răspunderile lor, și iarăși mă gîndesc la obligația de a da spectatorilor — mai ales celor tineri — ce e mai valoros în cultura universală. Tot scotoeind prin Renașterea engleză, nu atingem decît cu mîneca acest deziderat.

Nici cu dramaturgia contemporană din alte țări nu stăm atît de bine încît să ne declarăm pe deplin mulțumiți. După cum, încă șovăitor, încă neconcludent, încă nesatisfăcător, privim către dramaturgia țărilor din „lumea a treia”. E de meditat!

În țările capitaliste, scriitorii progresiști, dramaturgii care privesc sever, cu ochi critic, acuzator, realitățile sociale și politice nu au pus condeiul jos, nu s-au resemnat, nu au încetat să demaște și să infiereze sistemul. Este datoria teatrelor noastre să privească cu precădere către acești dramaturgi. Și, totuși, ne mulțumim să jucăm *Bomba zilei*, *Pielea ursului* și încă vreo cîteva neînsemnate producțiuni bulevardiere. Iarăși, e de meditat!

S-au făcut, după cum se cuvenea, după cum era meritat să se facă, aprecieri măgulitoare asupra stagiunii care a trecut. Orice încercare de sinteză s-a văzut determinată în mod obiectiv să înregistreze realizări importante în domeniul promovării dramaturgiei originale, în cel al artei spectacolului, și așa mai departe.

Nu voi repeta aceste aprecieri. Nu fiindcă nu le împărtășesc, doamne păzește, ci pentru că n-are rost să repet ce au spus ceilalți și, dealtfel, ce-am spus eu însumi în revistă, număr de număr, de-a lungul stagiunii.

Examinînd repertoriul celor patruzeci de colective dramatice, vom vedea, pe lângă lucruri bune, și altele, care nemulțumesc.

Înainte de toate, de pe scenele majorității teatrelor, și, în primul rînd, de pe scenele Teatrelor Naționale a lipsit premiera cu piesa clasică românească. Cîteva reluări anemiate, cîteva încercări mai mult sau mai puțin izbutite, nu acoperă acest deziderat permanent al vieții noastre teatrale și, în definitiv, al culturii noastre. Faptul că, nu cu mulți ani în urmă, s-au produs spectacole remarcabile cu piesele lui Caragiale nu justifică azi absența marelui clasic din repertoriul permanent al teatrelor. *O scrisoare pierdută* la

Ajung la o problemă, după părerea mea, mai acută. Nu e, neapărat, o problemă a stagiunii care a trecut. Este, mai degrabă o prelungire, în stagiune, a unei situații mai vechi și, încă, fără semne de ameliorare. Alcătuiindu-și repertoriul, teatrele — și, din nou, mă gândesc în primul rând la Teatrele Naționale! — uită că printre spectatori lor trebuie să se numere și cei mai tineri, adolescenții, copiii. Cam de pe la șase-șapte ani, până pe la șaisprezece-șaptesprezece ani, spectatorul matur de mine, copilul de azi, nu are ce vedea *cu plăcere și cu interes* la teatrele dramatice. (Spun „cu plăcere și cu interes”, pentru că mai putem întilni, prin sălile de spectacol, copii aduși de organizatori nepricupuți și inconștienți, la *Tango și Bunica se mărită*.) Spectatorul matur de mine, copilul de azi, nu găsește la teatrele dramatice nimic pentru vîrsta, puterea de înțelegere, setea lui de cunoaștere și nivelul lui de pregătire. Răspunderea cade exclusiv pe umerii teatrelor de păpuși. Dar, pot teatrele de păpuși, au ele capacitatea să cuprindă întreaga lume a copiilor? Copilul care nu mai vrea să vadă *Tigrișorul Petre* nu poate încă merge să vadă *Timon din Atena*, e atît de greu de înțeles?

Exista, cu ani în urmă, o prevedere regulamentară, după care teatrele au obligația să înscrie în repertoriul fiecărei stagiuni o piesă pentru cei mici. Nu știu dacă această prevedere regulamentară mai e în vigoare, știu însă sigur că ea era reflexul unei obligații morale a teatrelor, obligație care n-a încetat în fapt să existe, aș zice că a sporit în greutate. Reglementată sau nu printr-o prevedere specială, această obligație a teatrelor se menține și ea decurge din însăși politica partidului și statului nostru privind formarea omului nou, privind modelarea conștiințelor, privind educarea în spiritul ideilor celor mai înaintate a tuturor cetățenilor României socialiste, inclusiv — și prioritar — a celor care vor constitui generația de mîine a patriei. Așa sînd lucrurile — și numai așa stau lucrurile — putem fi mulțumiți cu ce au făcut teatrele pentru copii? Hotărît, nu!

Se poate pune întrebarea: unde să mai încapă toate aceste spectacole — piesa clasică românească, piesa clasică universală, piesa contemporană din alte țări, piesa pentru copii, eventual, spectacolul (permanent, nu ocazional!) de poezie, spectacolul conceput să fie reprezentat în aer liber și încă altele? Firește, se poate pune această întrebare și se poate da și un răspuns, care, ne place sau nu, ar face să roșescă obrazul unor directori. Toate aceste spectacole încap prea bine în programul politic-cultural al fiecărui teatru în parte, fără altă investiție decît cea de responsabilitate, entuziasm și, firește, efort. Cu nu prea multe stagiuni în

urmă, șapte-opt premiere, în medie, la un teatru era mai mult decît ceva obișnuit, era aproape o obligație. S-a produs, însă — urmare firească a unei politici culturale înțelepte, urmare firească a creșterii nivelului spiritual al tuturor cetățenilor — o sporire a numărului de spectatori la teatre, o afluență a publicului, care a prelungit viața fiecărui spectacol în parte. Ce și-au zis, însă, unele teatre? Dacă se poate, cu un număr mai mic de premiere, realiza un număr mai mare de spectatori, de ce să menținem numărul mare de premiere?

E o greșeală. E o greșeală care a dus la micșorarea numărului de premiere la unele teatre. Și va duce, poate, treptat, și la scăderea numărului de spectatori. În vreme ce unele teatre păstrează, spre meritul lor, ritmul ridicat de muncă și realizează șapte-opt premiere pe stagiune — ca Teatrul Mic, Teatrul Giulești, Teatrul Municipal din Ploiești, Teatrul „A. Davila” din Pitești, Teatrul „Mihai Eminescu” din Rotoșani, Teatrul de Nord din Satu Mare, și nu numai acestea — altele realizează cinci, patru sau chiar trei premiere. Cîteva exemple: Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, Teatrul de Comedie, Teatrul Național din Timișoara, Teatrul „Ion Vasilescu”. Ce explicație satisfăcătoare poate aduce, să zicem, Teatrul Național din București, cu cele trei scene ale sale, cu cei peste nouăzeci de actori, în fața realității cifrelor: opt premiere, adică tot atîtea cîte a realizat un colectiv de trezeci de actori pe o singură scenă? La fel, Teatrul „Bulandra”, la fel, Teatrul „Nottara”.

Să nu lungim vorba. Teatrele care au realizat mai puține premiere trăiesc, deocamdată, din economii, adică din reluări. Cînd zestrea se va subția, aceste teatre vor străbăta un moment de dificultate. Putea fi evitat? Poate fi evitat! Firește. O cere publicul, o cer actorii, care, să nu trecem cu vederea, în stagiunea care s-a încheiat, n-au prea fost favorizați. Dar, despre această problemă delicată, despre insuficiența folosire a acestui potențial prețios, merită să discutăm mai pe larg. O vom face.

Pe seama cui punem nemulțumirile noastre? Cine trebuie să răspundă pentru ele? Cine trebuie să le pună capăt?

Au luat ființă în teatre, ca urmare a unor înțelepte măsuri privind participarea maselor largi la conducerea treburilor, consiliile de conducere. Chiar în stagiunea care a trecut, aceste organisme de conducere colectivă s-au încheiat. E, încă, prea devreme să le analizăm eficiența activității. În mod obiectiv, ele abia își definesc țelul, își asumă răspunderile, abia încep să-și exercite atribuțiile. Într-o perspectivă pe care o vrem și o vedem apropiată, vom vorbi despre activitatea lor. Deocamdată, analizînd un teatru, îl avem în vedere pe director: calitatea lui politică, pregătirea lui profesională, cultura lui, capacitatea lui organizatorică, tineretea

lui spirituală, și, nu în ultimul rând, entuziasmul lui, valențele lui de animator.

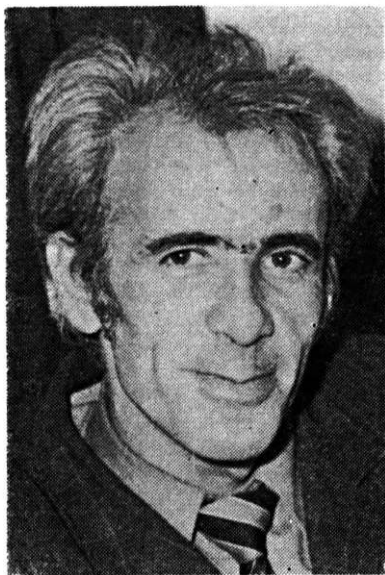
Avem directori excelenți, foarte buni și buni. Avem directori cu experiență îndelungată și directori foarte tineri, directori de numele cărora se leagă inițiativele, succesele, împlinirile, realizările acestei stagiuni, în ansamblul ei, și pe direcțiile ei majore, satisfăcătoare. Dar avem și directori în fața cărora critica amuțește, dezarmată. Nu-i numim. Deocamdată.

Printr-o ciudată, inexplicabilă inerție, în fotoliile de conducere ale câtorva teatre, somnolează înși fără chemare pentru această funcție. Ce probă de incompetență mai poate oferi un conducător de teatru care, având la îndemână exact aceleași mijloace și înlesniri ca oricare altă instituție similară, deschide stagiunea în preziua revelionului? Sau, realizează, practic, două spectacole într-o stagiune întregă? Sau, nu izbuteste ani în

șir să descopere și să promoveze un text original valoros? Sau, asistă, impasibil, la reprezentațiile teatrului său în săli fără spectatori? În fața lipsei de responsabilitate politică, a suficienței, a prostului-gust, a nepăsării, a sclerozei, exercițiul critic devine inutil. Dar, ne întrebăm cu deplină îndreptățire, ce așteaptă organele locale în subordinea cărora se află cele câteva teatre, de nu iau cuvenita decizie, singura în măsură să ducă la redresarea situației și să asigure viitoarei stagiuni mai buni auguri?

★

Am consemnat câteva constatări personale, câteva nemulțumiri care pot fi subiective. Repet, însă, ce spuneam la începutul acestor rânduri: sînt aspecte desprinse dintr-un tablou general care se prezintă cu totul altfel și care este dominat de remarcabile realizări.

■ CONSTANTIN PARASCHEVICU

Simplă prospecție

Poate că prima stagiune a deceniului nouă (cine ne-ar opri să ne ducem cu gîndul?) începe din sămînța aruncată acum, pe un teren de realități spirituale, de cîștiguri și controverse, repere, puncte de impact. Cine știe cum va arăta (n-o să ne ducem cu gîndul pînă acolo!) ...dar putem ști ce o va stimula, în ce direcții își va afla relieful, prospectînd, intrucitva, pe linii afirmate și neafirmate, pe certitudini și doleanțe, pe unele nuanțe, în a opta stagiune a deceniului opt. Cum ne mișcăm? Încotro ne mișcăm?

O! din cite asemenea întrebări generale nu s-au născut formulările numeroaselor teme ale colocviilor și festivalurilor organizate în tot cursul stagiunii, cu deosebită eficiență pentru politica culturală a mișcării

noastre teatrale, pentru competitivitatea ei profesională și pentru legătura ei mai vie, mai directă, mai profundă, cu publicul? Teme de o aplicație stimabilă, de o sobrietate științifică și de un orizont de referințe care va face cinste acestor ani (face și-acum!), pentru dialogul cu sute de protagoniști pe care l-a marcat, l-a susținut și l-a impus, ca un semn de spirit angajament ideologic și estetic al tuturor celor care participă, într-un fel sau altul, au participat sau se pregătesc să participe la crearea teatrului românesc. La dezvoltarea și la perfecționarea lui. S-a născut o universitate a teatrului românesc, cu 40 de scene, unde se poate discuta aplicat, aprofundat și în perspectivă, despre forțele și cunoștințele noastre, materializate în fapte. E, cred, un fenomen unic, așa cum unice sînt, în felul lor, și alte forme, asemănătoare, de dialog, din alte domenii, în țara noastră; și nu e cu puțință ca, din această vastă universitate, să nu iasă, la un moment dat, niște promoții. De ce natură? Păi, să zicem, de natura *omului de teatru integral*, care gîndește nu în limitele strictei sale specialități, ci în relație (determinată) cu celelalte; de natura *omului politic de teatru*, care stăpînește o extraordinară forță de educație și de penetrație spirituală, pe care și-o dirijează conștient în sensul efectului scontat. De natura celui care nu va mai oscila în